

Asia: OM 60/08/2013

AHVENANMAAN ITSEHALLINNON KEHITTÄMINEN – AHVENANMAA-KOMITEAN 2013 LOPPUMIETINTÖ

Lausuntopyyntö

1 luku Ahvenanmaan itsehallinto

Ehdotuksen mukaan lain tarkoituksena on tavoitella järjestelmää, jolla ahvenanmaalaista itsemääräämisoikeutta voidaan vahvistaa ja muuttaa yhteiskuntakehityksen myötä.

Ehdotuksessa todetaan itsehallintoon kuuluvan lainsäädäntövalta ja verotusoikeus sekä taloudellinen itsemääräämisoikeus itsehallintolainsäädännön asettamissa rajoissa. Tällaista toteamusta ei ole ollut itsehallintolaissa aiemmin, mutta se on periaatteellisesti tärkeä johdanto laille.

Perussuomalaisten eduskuntaryhmä katsoo, että itsemääräämisoikeuden vahvistaminen ei ole välttämättä perusteltavissa. Itsehallintoalueen erityisasemalle esitetyllä tavalla ei ole tuotu esiin riittävän kattavasti vallitsevaa yhteiskunnallista tilannetta, jotta suunnitellun lainsäädännön tarpeellisuus ja siitä aiheutuvat vaikutukset olisivat arvioitavissa. Ahvenanmaan ja valtakunnan välistä suhdetta ei ole riittävästi kuvattu, jotta suunnitellun itsehallintoalueen erityisasemaa esitetyllä tavalla voitaisiin päätöksenteossa arvioida.

2 luku Maakuntapäivät ja Ahvenanmaan hallitus

Ehdotuksen 13 §:n tarkoituksena on, että Ahvenanmaan hallituksen jäsenet rinnastettaisiin nykyistä enemmän valtioneuvoston jäseniin virkarikoksen syytekynnyksen ja syytteen nostamisen menettelyn suhteen perusteluna on, että Ahvenanmaan hallituksen päätöksenteko ja toimivaltuudet Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluvilla aloilla ovat täysin rinnastettavissa valtioneuvoston päätöksentekoon ja toimivaltuuksiin. Ehdotuksen tarkoituksena on vaikeuttaa rikosilmoitusten käyttämistä poliittisena välineenä.

Katsomme, että tälle lukuun sisältyvälle olennaiselle uudistukselle on esitetty perusteet.

3 luku Ahvenanmaan kotiseutuoikeus

Ehdotuksen 19 §:ssä säädettäisiin asevelvollisuuden suorittamisesta. Pykälän pääsääntönä ja keskeisenä sisältönä on, että se, jolla on kotiseutuoikeus, on vapautettu asevelvollisuuden suorittamisesta.

Säännöksen ennakoitu vaikutus merkitsee poikkeamista perustuslaillisesta kansalaisten yhdenvertaisuudesta ja perustuslain 127 §:n kaikkien kansalaisten maapuolustusvelvollisuudesta.

Ahvenanmaan itsehallintolaki on vaikeutetusta säätämisyjärjestyksestä huolimatta vain perustuslain veroinen, ei perustuslaki. Katsomme, että nämä valtiosäännön suomat puitteet rajoittavat lainsäätäjän toimivaltaa Ahvenanmaan kotiseutuoikeuteen liittyvän asevelvollisuuden suorittamisen suhteen. Ehdotus johtaisi ennakoitavasti ahvenanmaalaisten vapauttamiseen asevelvollisuudesta kuin myös sen korvaavasta palvelusta. Tämä on ristiriidassa perustuslain yhdenvertaisuussäännöksen ja kaikkien kansalaisten maapuolustusvelvollisuutta koskevan säännöksen kanssa.

4 luku Ahvenanmaan maaherra ja Ahvenanmaa-asioiden valtuuskunta

Ehdotuksen 20 §:n perusteluihin maaherraa koskevasta sääntelystä kuuluu, että koska maaherra edustaa tai voi edustaa tasavallan presidenttiä maakuntapäivillä, maaherran virka-ajaksi ehdotetaan valtion virkamieslaista poiketen kuutta vuotta, jolloin se olisi yhtä pitkä kuin presidentin toimikausi.

Tältä kohdin uudistukseen sisältyvä ehdotus sääntelystä on tarpeellista.

Samassa pykälässä säädettäisiin myös maaherran pätevyys ehdoksi tarpeelliset edellytykset hoitaa tehtäviään hyvin siten, että Ahvenanmaan ja valtion etu otetaan puolueettomalla tavalla huomioon. Pykälässä säädettäisiin myös, että maaherralta edellytetään erinomaista ruotsin kielen taitoa. Valtioneuvoston Ahvenanmaan maakunnassa valtion palveluksessa olevilta vaadittavasta kielitaidosta antaman asetuksen (1218/2007) mukaan tällä hetkellä suomen kielen osalta vaaditaan sen sijaan ainoastaan tyydyttävää ymmärtämisen taitoa.

Katsomme, että valtion edun huomioon ottaminen puolueettomalla tavalla edellyttää suomen kielen taitoa ylemmällä tasolla kuin nyt on ehdotettu.

5 luku Lainsäädäntö

- lausunnonantajista viranomaistahoja pyydetään oman hallinnonalansa näkökulmasta arvioimaan 26, 28 ja 30 §:n toimivaltuusluetteloissa lueteltujen toimivalta-alojen otsikointia ja niiden perusteluja, ovatko ne oikeita ja riittäviä, mitä täydennyksiä tarvittaisiin? Ovatko niissä käytetyt juridiset käsitteet ajan tasalla ja oikeita?- lausunnonantajista viranomaistahoja pyydetään oman hallinnonalansa näkökulmasta arvioimaan yleisellä tasolla lakiehdotuksen 28 §:n hallinnollisia, taloudellisia ja muita vaikutuksia, jotta näistä voitaisiin kertoa laajemmin hallituksen esityksessä.

Luvun 25 §:ssä säädetään lainsäädäntövallan jaosta eduskunnan ja maakuntapäivien kesken. Ehdotuksessa uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi ei muihin lain lukuihin sisälly vastaavaa lain tarkoitusta koskevaa säännöstä, kuin nyt 25 §:ssä. Tätä voidaan pitää ongelmallisena Ahvenanmaata koskevien säännösten sisäisen johdonmukaisuuden vaatimuksen osalta.

Muilta osin tässä vaiheessa ei ehdoteta mitään merkittävää muutosta nykyiseen maakuntapäivien ja eduskunnan lainsäädäntövaltaan. Kuitenkin mahdollisuus yksinkertaistaa menettelyä uusien lainsäädännöalojen siirtämiseksi Ahvenanmaan maakuntapäivien lainsäädäntövaltaan, on kannatettava. Nykyinen lainsäädäntövallan siirtämisyjärjestelmä on jäykkä, koska siirto vaatii pääsääntöisesti itsehallintolain muutoksen.

6 luku Tuomiovalta

Lakiehdotuksen mukaan tuomioistuinlaitos ja oikeudenkäyttö kuuluisivat edelleen valtakunnan ns. ydinalueisiin. Itsehallintolain muutoksenhakua koskeviin säännöksiin ehdotetaan eräitä mukautuksia. Nämä ovat linjassa yleisen oikeuskehityksen kanssa.

Tämän yhteiskunnallisen tilan ennallaan säilyttäminen ja toisaalta säännösten toiminnasta käytännössä hankittuun normitietoon pohjautuva ratkaisu muutoksenhakua koskeviin säännöksiin, on osa toivottavaa yhteiskuntakehitystä.

7 luku Hallinto

Hallintovallan jakoa koskevaan lainkohtaan sisältyvä pääsääntö on saman sisältöinen kuin voimassa olevassa vuoden 1991 itsehallintolaissa. Pääsääntö on, että tehtävien syntyisestä vastaava taho myös vastaa tehtävien hoitamisesta, myös taloudellisesti. Lähtökohta, että hallintotehtävistä ei saa tulla lisäkuluja valtakunnalle, on Perussuomalaisten eduskuntaryhmän mielestä hyvä sääntelyratkaisu.

Niin ikään ehdotettavat hallintovallan jakoon kohdistuvat poikkeukset ovat kannatettavia siinä, että ne mahdollistavat maakuntapäivien ja eduskunnan välisen hallintovaltaa koskevan vallitsevan käytännön jatkumisen.

8 luku Aloite, neuvottelu, kuuleminen, virka-apu ja toimivaltariidat

Ehdotuksen mukaan maakuntapäivien ja Ahvenanmaan hallituksen lainsäädäntöaloitteet eivät aiempaan oikeustilaan verrattuna olisi sidottu alueellisesti. Aloiteoikeuden kautta syntyvän lainsäädännön ei tulisi välttämättä olla voimassa vain Ahvenanmaalla.

Tällaista toimivallan laajentamista Perussuomalaisten eduskuntaryhmä ei pyri vahvistamaan.

9 luku Ahvenanmaan talous

Perussuomalaisten eduskuntaryhmä korostaa, että uudessa Ahvenanmaan rahoitusjärjestelmämallissa valtakunnan taloudelliset vastuut eivät saa kasvaa. Suomen talous on kokonaisuus ja kaikkien tulee jakaa vaikeat ja hyvät ajat tasapuolisesti.

Komiteatyöskentelyn tuloksena myöskään luotettavaa kuvaa hallinnollisesti kevyemmän mallin taloudellisista vaikutuksista nykymalliin ei ole luotettavissa saatavissa.

10 luku Kansainväliset veloitteet

Ehdotuksen mukainen maakunnan laajennettu oikeus osallistua kansainvälisiä veloitteita koskeviin neuvotteluihin tarkoittaisi maakunnan nykyisen toimivallan laajentamista. Myös sopimusten täytäntöönpanoa ja voimaan saattamista koskevissa ehdotuksissa olisi kyse maakunnan nykyisten valtuuksien huomattavasta lisääntymisestä.

Vaikka Ahvenanmaan maakunnalla on erityisasema Suomen valtiojärjestyksessä, ilmenee tämä varsinkin maakunnan laajana itsehallintona (ks. PeVM 10/1998 vp s. 34), ei Perussuomalaisten näkemyksen mukaan erityisesti kansainvälisten suhteiden kannalta.

11 luku Euroopan unionin asiat

Ehdotus säännöksistä koskien Ahvenanmaan osallistumista kansalliseen yhteiseen valmisteluun EU:n toimielimissä vireillä olevien asioiden valmisteluun, on hyväksyttävissä. On tarpeellista, että Suomi voi puhua yhdellä äänellä Euroopan unionin toimielimissä. Tämä valmistelujärjestelmä on myös pysynyt pääpiirteissään muuttumattomana koko EU-jäsenyyden ajan.

Lisäksi Ahvenanmaan edustajat osallistuvat Euroopan unionin valmistelutyöhön osana Suomen valtuuskuntaa. Voimassa olevassa itsehallintolaissa maakunnan hallitukselle on pyynnöstä varattava tilaisuus osallistua valtuuskunnan työskentelyyn ja nyt ehdotettavassa säännöksessä tämä tilaisuus on annettava Ahvenanmaan hallitukselle sen pyynnöstä.

Perussuomalaisten tulkinta on, että tälle toimivallan laajentamiselle ei ole Perussuomalaisten mielestä perusteltu.

12 luku Virkakieli ja kielelliset oikeudet

Suhteessa nykyiseen itsehallintolain 38 §:ään, joka koskee viranomaisten välistä kirjeenvaihtokieltä vastaavissa tilanteissa, ehdotetun pykälän soveltamisala on laajempi, koska se kattaa myös virkamiesten välisen suullisen viestinnän. Viimeksi mainitulta osin esitys on vallitsevan käytännön mukainen.

Perussuomalaiset katsovat, että aikaisemman käytännön kirjaamisessa lakiin ei ole sinänsä mitään huomautettavaa. Kuitenkin Ahvenanmaalla toimivien valtion viranomaisten ja tuomioistuinten välisissä yhteyksissä käytettävän ruotsin kielen pakollisuuden kirjaaminen lakiin, ei ole Perussuomalaisten eduskuntaryhmän mielestä tarkoituksenmukaista.

13 luku Erityisiä säännöksiä

Lukuun ehdotetut säännökset ovat asiallisesti lähellä vuoden 1991 lain säännöksiä. Perussuomalaisten eduskuntaryhmän mielestä sääntely on tarpeellinen.

14 luku Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Perussuomalaisten mielestä tarve säätää siirtymäsäännöksiä muutosvaihetta silmällä pitäen on asianmukaista.

Suhde perustuslakiin ja lainsäätämisyjärjestykseen

Perussuomalainen eduskuntaryhmä näkee, että komiteanmietinnössä on tuotu asianmukaisesti esiin itsehallintolain asema valtiosäännössä ja valtiosääntöoikeudellisen sääntelyn tärkeimmät elementit sekä tämän Ahvenanmaan erityisasemasta lainsäätäjän liikkumavaraan vaikuttavat tekijät.

Yleisperustelut (Nykytila ja sen arviointi, Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset, Esityksen vaikutukset, Hallituksen esityksen valmistelu)

Perussuomalaisten eduskuntaryhmän näkemys on, että ei ole täysin varmaa sisältävätkö mietinnön yleisperustelut tarvittavassa määrin ja olennaisin kohdin sitä lähinnä mietinnön kohdealaa koskevaa tosiasiatietoa, jonka varassa säädösehdotusten tarvetta ja osuvuutta voitaisiin harkita.

Muuta

Parlamentaarisen komitean työskentelyssä hyödynnetty materiaali on lainvalmistelun riittämättömien resurssien takia muodostunut hajanaiseksi, vaikeaselkoiseksi ja vaikeaksi hallittavaksi. Perussuomalaisten eduskuntaryhmä pitää tätä ongelmallisena siitä lähtökohdasta, että uuden säädöksen aikaasaaminen edellyttää monipuolista pohtimista riittävän perusteellisten tietojen pohjalta.

Johansson Juha

Perussuomalaisten eduskuntaryhmä - Perussuomalaisten eduskuntaryhmä
ja ryhmäkanslia